

Nr 16.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om åtgärder för en mera produktiv fiskodling i Kalix älv.

(2:a avd.)

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 173 av herr *Grym* och herr *Sundberg, Hugo*, och II: 208 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära, att Kungl. Maj:t uppdrager åt fiskeristyrelsen att företaga en allsidig utredning angående angelägenheten av en laxtrappa i Jokkfallet, de tekniska möjligheterna för projektets genomförande, anläggningskostnader m. m., allt i avsikt att skapa förutsättningar för en mera produktiv fiskodling i Kalix älv».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över motionerna från fiskeristyrelsen, vattenfallsstyrelsen och länsstyrelsen i Norrbottens län.

De i ärendet hörda myndigheterna ha tillstyrkt den av motionärerna föreslagna utredningen.

Fiskeristyrelsen som infortrat yttrande från vederbörande fiskeriintendent har för egen del i sitt utlåtande anført följande.

Det är av stor vikt, att alla åtgärder vidtagas för att skydda och om möjligt upphjälpa laxbeståndet i våra älvar och det därav beroende laxfisket i havet. Beredande av lekmöjligheter för laxen i ökad omfattning genom att öppna tillträde till en större del av ett vattensystem än som normalt är tillgängligt torde vara en lämplig sådan åtgärd. Vad angår Kalix älv inhämtas av fiskeriintendentens yttrande, att lax vissa år passerar Jokkfallet och även varit föremål för fångst längre upp i älven, men att i allmänhet detta fall utgör gränsen för laxuppgången. Frågan om värdet av att bereda laxen obehindrade uppgångsmöjligheter vid Jokkfallet är beroende på huru lång sträcka av huvudälven, eventuellt även av bivattnen, som ligga öppna för laxens framkomst och likaledes i vad mån dessa sträckor äro lämpliga för laxlek samt för ynglets och ungarnas uppväxt. Av t. f. fiskeriintendentens yttrande framgår, att man beträffande Kalix älv och de genom Tarendö älv därmed förbundna delarna av Torne älv kan räkna med cirka 400 km. lämpliga älvsträckor.

Enligt fiskeristyrelsens uppfattning vore det därför lämpligt att möjliggöra laxens uppgång förbi Jokkfallet oberoende av rådande vattenstånds-förhållanden. Enklarest torde detta ske genom anordnande av en laxtrappa därstädes. Styrelsen kan dock icke utan en närmare utredning avgiva något

förslag till kostnaderna för en dylik laxtrappa. Redan nu vill dock styrelsen framhålla, att alldenstund resultatet av en utökad laxlek och ett förbättrat laxbestånd i Kalix älv och eventuellt även i Torne älv framför allt skulle komma det av varje svensk fritt bedrivna laxfisket i havet till godo synes det skäligt, att kostnaderna för anordnande av en laxtrappa i Jokkfallet helt bestridas av staten. För de förberedande undersökningarna omfattande bland annat nödiga vattenståndsmätningar genom uppsättande av vattenståndsskalor och avläsning av desamma torde erfordras ett belopp av högst 3 000 kronor. Det bör även framhållas att, därest genom beredande av uppgångsväg för laxen eller genom upptransport av lax förbi Jokkfallet ett rikare laxbestånd skulle uppstå ovanför nämnda plats, dessa åtgärder i första rummet skulle avse att öka omfattningen av lek- och uppväxtplatser för laxen och icke att möjliggöra ökad fångst av lax inom dessa delar av vattenområdet, där lax förut endast sparsamt eller under vissa år icke alls funnits.

I detta sammanhang vill fiskeristyrelsen i likhet med motionärerna påpeka, att därest relativt dyrbara anordningar i nu ifrågasatt syfte skola bekostas i Kalix älv, det torde vara nödvändigt att viss garanti lämnas för att såväl Jokkfallet som andra fall på de sträckor av älvsystemet, varom nu är fråga, icke bli utbyggda under de närmaste årtiondena. Styrelsen vill även hänvisa till vid olika tillfällen av fiskerimyndigheterna, bland annat av lantbruksstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 1 april 1947 och av Svenska fiskevårdsförbundet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 8 november 1948, framförda förslag till avsättandet av vissa älvar eller älvdelar såsom reservat för lax och laxöring, där alltså inga ingrepp från industri- och kraftverkshåll finge komma till stånd, i och för säkerställandet för framtiden av i varje fall någon del av landets laxbestånd.

Under åberopande av det anförda får fiskeristyrelsen sålunda förorda, att utskottet ville till riksdagen hemställa om skrivelse till Kungl. Maj:t av innebörd dels att Kungl. Maj:t uppdrager åt styrelsen att verkställa nödig utredning rörande inrättande av laxtrappa i Jokkfallet i Kalix älv, dels att Kungl. Maj:t för bestridande av härför erforderliga kostnader ställer ett belopp av högst 3 000 kronor till styrelsens förfogande.

Vattenfallsstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Det väckta förslaget om en allsidig utredning genom kungl. fiskeristyrelsens försorg angående anläggningen av en laxtrappa i Jokkfallet, de tekniska möjligheterna för projektets genomförande, anläggningskostnader m. m. synes vattenfallsstyrelsen väl värt att taga under övervägande. En förutsättning för projektets genomförande är givetvis, såsom motionärerna ock framhållit, att icke några utbyggnader för vattenkraftändamål under de närmaste årtiondena komma till utförande. Rörande sannolikheten härför kan vattenfallsstyrelsen icke i vidare mån än vad rör vattenfallsstyrelsens egna utbyggnadsplaner yttra sig om. Härom är att säga, att någon utbyggnad genom vattenfallsstyrelsen av kronan tillhöriga vattenfall i älven icke, såvitt nu kan bedömas, är att förvänta under de närmaste två decennierna. Den ojämförligt största delen av fallhöjden i Kalixälven tillhör emellertid icke kronan utan enskilda företag och personer. Vid sådant förhållande förefaller det nödvändigt, att, om laxtrappans inrättande skall bli till bestående gagn, förvärv för kronans räkning sker av den i enskild ägo varande vattenkraften i Kalixälven. Angeläget är även, att inlösen sker av befintliga laxfiskeriet vid eller omedelbart nedanför Jokkfallet. Genom laxtrappans tillkomst torde fångsterna av lax därstädes komma att väsentligt nedgå med omfattande skadeståndsanspråk från fiskerättsägarna såsom följd. Något fiske av lax

ovanför Jokkfallet bör icke efter laxtrappans tillkomst få ifrågakomma. I och med laxfiskets fridlysning lära skadeståndsanspråk också kunna förväntas från fiskerättsinnehavare vid denna del av älven. Efter vad vattenfallsstyrelsen har sig bekant, kan en viss konkurrens om befintliga lekplatser befaras mellan den uppgående laxen och det inom älvområdet förut existerande laxörings- och harrbeståndet. Det är också ovisst, om näringstillgången i älven förslår såväl för det uppväxande laxynglet som för laxörings- och harrängel i hittillsvarande omfattning.

Vattenfallsstyrelsen vill här även omnämna, att vattenfallsstyrelsen i ett den 24 september 1945 avgivet underdånigt yttrande i anledning av nådig remiss i ärende rörande en av Svenska ostkustfiskarnas centralförbund gjord framställning om utredning angående skydd för fiske vid utbyggnad av vattendrag m. m. icke ställt sig avvisande till en i framställningen framförd tanke, att bl. a. Kalixälven borde avsättas såsom fiskereservat, samt, därest Kungl. Maj:t skulle finna detta lämpligt, förklarat sig beredd att för sådant ändamål söka förvärva den i annans ägo än kronans varande vattenkraften i älven.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som inhämtat yttrande från Jokks byamän, har för egen del framhållit, att det vore av värde att i sammanhanget utreddes jämväl frågan om anordnande av laxodlingsanstalt för Torne och Kalix älvars vattensystem.

I yttrandet från Jokks byamän har anförts i huvudsak följande. För Jokks by, som ligger nära intill eller strax ovanför Jokkfallet, har laxfisket i Kalixälven av gammalt varit en viktig inkomstkälla. En laxtrappa vid fallet skulle troligen medföra så stort hinder för byamännens fiske att det icke längre kunde hållas i gång. Byamännen ha därför ansett sig icke kunna gå med på att en laxtrappa bygges på deras fiskeplats. Om en laxtrappa skulle komma att anordnas ha de velat förbehålla sig rätt till full ersättning för förluster i sin näring. Byamännen ha vidare funnit det vara av vikt, att de bliva väl representerade vid en eventuell utredning.

Utskottet. Av vad som under remissbehandlingen framkommit i ärendet framgår, att övre delen av Kalixälven är väl lämpad såsom lek- och uppehållsplat för lax. Det synes möjligt, att anordnande av en laxtrappa vid Jokkfallet skulle åtminstone till en del undanröja det hinder som fallet för närvarande utgör för laxen att komma upp till älvens övre del. Förbättrade betingelser för fortplantning och tillväxt av lax i Kalixälven skulle innebära ökad tillgång på lax även inom andra områden och torde därför vara av mera allmänt intresse. På dessa skäl vill utskottet icke motsätta sig den av motionärerna begärda utredningen som tillstyrkts av de hörda myndigheterna. Det synes lämpligt att åt fiskeristyrelsen uppdrages att verkställa utredningen.

Det är angeläget att vid utredningen beaktas de kostnader, icke blott direkta utan även indirekta, som kunna antagas bliva förbundna med den ifrågasatta anläggningen. Härvid må särskilt hänvisas till vad vattenfallsstyrelsen anført om att största delen av fallhöjden i Kalixälven icke tillhör kronan och att det kan förutses bliva nödvändigt för gagnet av anläggningen, att kronan förvärvar den vattenkraft som sålunda är i enskild ägo. Det synes

vidare tänkbart, att anordnandet av en laxtrappa skulle inverka menligt på laxtillgången i fiskevattnet vid den nedre änden av trappan och tillika skulle påkalla förbud mot laxfiske inom vattenområdet närmast ovanför trappan och medföra minskad tillgång på annan fisk inom detta område. De skadeståndsanspråk som nu nämnda förhållanden kunna giva anledning till torde jämväl böra uppmärksammas vid utredningen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 173 och II: 208 må i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t uppdrager åt fiskeristyrelsen att företaga en allsidig utredning av frågan om anordnande av en laxtrappa vid Jokkfallet i Kalix älv och till riksdagen avlåter det förslag i ämnet vartill utredningen må giva anledning.

Stockholm den 5 april 1949.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 15.
